

Kun minun Mäneni on painuksissa, rohkenen käyttää oikeiston puhujalavaa, koska se, mitä minulla on sanottavana, on etupäässä tarkotettu oikeistolle.

Tämä käsiteltävänä oleva asia tuo meille eduskuntaan tuulahduksen niistä unnehtuneista oloista, joissa tämä kansa viime kesän ja syksyn aikana eli. Silloin valtaa pitävä oikeisto koetti käyttää tilannetta hyväkseen saadakseen voimaan paitsi hallitusmuotoa myöskin monenlaisia muita lakeja, joilla se voisi turvata olemassaolonsa, turvata etunsa pitkiksi ajoiksi eteenpäin, vielä senkin jälkeen, kun kansanvaltaiset ainekset jülleen pääsisivät vaikutusvaltansa tässä maassa. Suureksi osaksi oikeisto tässä pyrkimyksessään onnistuikin. Tämä kysymys on kuitenkin vahingossa jäänyt perille saattamatta, ja on meillä sen kautta nyt ilo ja onni lopullisesti haudata se ja poistaa se meitä enää vaivaamasta.

Sen jälkeen kun eduskunta istunnossaan 6 päivänä joulukuuta 1917 oli yksimielisesti päättänyt julistaa Suomen riippumattomaksi tasavallaksi, olisi monarkkisen hallitusmuodon ajaminen kaikissa oloissa ollut hyvin epäilyttävä teko. Jokainen joka senmoista olisi yrittänyt ryhtyä ajamaan, olisi epäilemättä tullut yksimielisesti leimatuksi taantumukselliseksi. Mutta kun tähän monarkkian ajamiseen lisäksi vielä liittyivät kaikki ne erikoisasetukset, jotka antoivat leimansa oikeiston viimekesäisille hallitusmuotoponnistuksille, niin täytyy sanoa, että nämä heidän pyrkimyksensä olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia - käyttäkseni mahdollisimman lievästi sanaa. Tapahtuivathan nämä monarkkian voimaansaattamispyrkimykset oloissa, jolloin eduskunnan vasemmisto oli kokonaan poissa. Tällöin ammottivat vasemmistossa ainoastaan tyhjät tuolirivit, eikä työväestön Mäni siis päässyt kuuluviin eduskunnassa, ja eduskunnan ulkopuolella siitä ei myöskään kuulunut hiiskaustakaan - siitä olivat herrat ministerit kyllä pitäneet riittävästi huolta.

Paitsi siitä että tämän hallitusmuodon ajaminen tapahtui näin poikkeuksellisissa oloissa, oli sen ajamiselle ominaista vielä kaikki ne monenlaiset pikkukeinot ja konstit, joilla siitä koetettiin silloisissa oloissa läpi saada. Tällöin on ed. Schauman jo antanut pienen kuvauksen siitä, millä tavalla ulkomaisia voimia koetettiin sekoittaa tähän meidän puhtaasti sisäiseen kysymykseemme ja sen kautta painostaa vastahakoisia eduskunnan jäseniä hyväksymään monarkkinen

hallitusmuoto. Ja kun täällä on heitetty ed. Schaumanin kasvoille se syytös, että hän menetteli epälojaalisesti toimiessaan vastoin eduskunnan tahtoa, niin täytyy minun puolestani lausua, että minun käsitykseni mukaan hän jos kukaan menetteli lojaalisesti ja se puolikaseduskunta, joka tämmöisiä asioita ryhtyi ajamaan, oli vähintään epälojaalinen. Meidän näemme nyt, että tämä puolikaseduskunta ei edustanut kansan mielipidettä. Ed. Schauman näkyy tunteen sen paljon paremmin.

Mutta tämä kysymyshän oli puhtaasti kotimainen, puhtaasti sisällinen kysymys ja myös kotimaisissa oloissa koetettiin monenlaisilla keinoilla edistää silloisen hallituksen pyrkimyksiä. Meidän muistamme, minkälaisissa oloissa tämä asia vuosi takaperin tuli alulle. Sen jälkeen kun eduskunnan perustuslakivaliokunta tammikuussa oli jokseenkin päässyt yksimielisyyteen tekeillä olevasta hallitusmuodosta, olivat samaisen perustuslakivaliokunnan porvarilliset jäsenet vielä huhtikuulla yksityisissä istunnoissaan verrattain yksimielisiä tasavaltalaisesta hallitusmuodosta. Mutta sen jälkeen alkoi eduskunnan ulkopuolelta voimakas agitatioon kuninkauden hyväksi. Ja tämä alkoi hyvin huvittavissa merkeissä. Kun oltiin epätietoisia siitä tulisiko eduskunnassa tämmöinen ehdotus saamaan kannatusta, herätettiin ajatus, että sitä ei olisikaan eduskunnassa ratkaistava, vaan annettava maan armeijan ratkaista asia. Sitten min senaatin puheenjohtajaksi tullut pankinjohtaja Paasikivi kirjoitti, m.m. tästä asiasta Uudessa Suomettaressa ja vaati, että valkoisen voittokkaan armeijan on saatava ratkaista maan tuleva hallitusmuoto. Luultiin, että armeija oli monarkkisen hallitusmuodon kannalla. Kun tästä asiasta kuitenkin alkoi tulla toisenlaisia tietoja, haudattiin se ajatus kokonaan ja päinvastoin annettiin hallituksen toimesta määräys, jossa armeijaa kiellettiin politikoimasta.

On tarpeetonta viipyä niissä raa'an voimalla suoritetuissa agitatioonikeinoissa, joita monarkistisella taholla silloin ahkerasti käytettiin. Paitsi suuria, sivuja täyttäviä ilmoituksia sanomalehdissä, uhrattiin sängen paljon varoja ostaakseen vastahakoisia porvarillisia lehtiä maasaudulla ja niitten avulla saadakseen konsertin yksimieliseksi, sopusoinnun täydelliseksi porvarillisessa sanomalehdistössä. Ja kun ei mitään työvän lehtiä siihen aikaan ilmestynyt, joita tietenkään ei olisi voitu ostaa, näyttikin siltä, kuin verrattain suuri yksimielisyys tässä asiassa olisi ollut olemassa maassa.

Se mikä silloisessa kuninkuushommassa kuitenkin enimmäin herättää vastenmielisyyttä on se kansan tahdosta piittaamattomuus, joka kaikissa silloisissa edesottamisissa tuli näkyviin. Silloinhan

tällä istunut puolikaseduskunta piti itseään täysivaltaisena ratkaisemaan tämän asian ja useassakin lausunnossa nimenomaan selitettiin, että ne ainekset, joilla silloin ei ollut edustusta eduskunnassa, eivät olleet oikeutettuja kukaan pääsemään tämän asian ratkaisuun mukaan. Tämänlaisen käsityksen esitti m.m. silloinen senaatin puheenjohtaja selittäen, että koska työväki oli tehnyt itsensä syyppäksi kapinaan, oli se menettänyt kaiken siveellisen oikeutensa - puhumattakaan tietysti juriidisesta oikeudesta - ottaa osaa hallitusmuodon ratkaisemiseen. Samalla koetettiin tietenkin todistaa, että kansan enemmistö oli monarkkisen hallitusmuodon kannalla ja käytettiin tässä asiassa niinkin pätevää asiantuntijaa, kuin tilastollisen päätoimiston pääjohtaja August Hjeltiä, joka oikein numeroilla otti todistaakseen, että monarkisteilla oli valtava enemmistö tässä maassa. Me olemme nyt vaalien tuloksien kautta saaneet nähdä minkälaisia profeettoja meidän tiedemiehimme on ja voimme vastedes antaa heidän lausunnoilleen sen mukaisen arvon.

Eräs kuvaava lausunto tässä suhteessa sietää mielestäni vielä tulla esiin vedetyksi, koska sekin osaltaan osoittaa, minkä verran kansan tahdolle silloin annettiin arvoa. Kun pidän silloista senaatin puheenjohtajaa Paasikiveä tyypillisenä edustajana silloisille monarkistisille puuhille, otan tämän lausunnon erästä hänen puheenvuorostaan eduskunnassa. Vastatessaan eräisiin puheenvuoroihin, joissa vaadittiin asian saattamista kansan ratkaistavaksi, hän lausui: "Kansan ja sen johtajien valtiollinen kypsyys ilmaantuu juuri siinä, että he kykenevät tahtomaan sitä, mikä maan valtiollisen aseman säilyttämisestä ja lujittamisesta kulloinkin edistää, siitä huolimatta, onko se yksityisten kansanjäsenten, vieläpä kansan ryhmienkin mieskohtaisten mielipiteiden mukaan enemmän tai vähemmän mieluista." Toisin sanoen tai suomeksi sanoen: kansan tahto on samantekevä, ne joilla on valta vaikka tilapäisesti käsissään, ovat oikeutettuja käyttämään sitä niinkuin he parhaaksi havaitsevat.

Jo nämä puhat, joiden tarkoituksena oli uuden hallitusmuodon kautta saattaa kuninkuus tällä voimaan, olivat mitkä suurimmassa määrässä moitittavia, ja ne johtivat eduskunnan myöhemmin, kun ne laillisella tiellä eivät onnistyneet, suorastaan vallankaappauksen poluille. On sanottava julki tässä huoneessa, että ne oikeistolaiset, jotka ottivat vastuulleen hallitusmuodon 38 §:n nojalla valita tälle maalle kuninkaan, ovat vallankaappauksen tekijöitä ja joutuvat rikoslain määräysten piiriin. (Eduskunta: Oikein, oikein.) Niin siivotonta tekoa ei tämän maan parlamenttaarinen elämä tunne ja toivottavaa on, ettemme koskaan enää semmoista tule näkemään. Ansio siitä, että

nämä puuhat jäivät sittenkin vain paperille, tulee mielestäni nykyisille keskustaryhmille, ja siinä suhteessa minä olen aivan toista mieltä kuin Hakan puheenvuoroa käyttänyt ed. Laherma. (Vasemmistosta: Hyvä, hyvä.). He silloisissakin oloissa ja silloisen voimakkaan painostuksen alaisena seisovat jyrkästi kannallaan ja tekivät tehottomiksi nämä oikeiston turmiolliset pyrkimykset ja siitä on heille vasemmistonkin taholta tunnustus annettava. Minä vain valitan, etteivät he näillä valtiopäivillä ole jaksaneet yhtä itsenäisesti seistä kannallaan, vaan että he nyt ovat antautuneet oikeiston kanssa yhteisiin puuhiin. (Vasemmalta: Oikein, oikein.)

Kuten jo mainitsin, osoittaa oikeiston viime keskinen toiminta hallitusmuodon säätämisasiassa niin moitittavaa käsitystä siitä, mikä parlamenttaarisessa elämässä on siivoa, että on hyvin ymmärrettävää, että siitä myöskin tuli heille ansaittu rangaistus ja tämän rangaistuksen on oikeisto vaaleissa saanut niin tuntuvasti, että se luultavasti on ollut riittäväksi opiksi heille ja myöskin kaikille muille, jotka mahdollisesti samanlaisia pyrkimyksiä vastedes joutuisivat hautomaan. (Vasemmalta: Ei ne herrat opi mitään.) Minun mielestäni osoittaa kuitenkin arveluttavaa käsitteiden höltymistä oikeistoryhmien valitsijoissa, että he ovat uudelleen lähettäneet tänne joitakuita senaikuksia edustajia, samoja henkilöitä, jotka silloin yrittivät rikollisella tavalla tämän maan tulevaisuuden turmella.